

Anna Košťálová: Marie a řeka

10. 3. 1974

Dům u řeky

Milý Jendo,

už zase ti píšu, přestože dobře vím, že na své dopisy nikdy nedostanu odpověď. Pomáhá mi to, když je mi smutno a potřebuji se vypsát ze svých pocitů.

Pamatuješ si, jak jsme jako malí nesměli na druhý břeh řeky? Máma nám to tehdy zakázala, poté co slyšela od sousedů o nějakém dítěti, které do řeky spadlo a utopilo se. Tolikrát jsme si plánovali, jak se tam přebrojíme tajně, ale nikdy jsme to nezvládli uskutečnit. Než jsme totiž stihli sebrat dostatek odvahy na cestu skrz dravý říční proud, vyrostli jsme. Zapomněli jsme na dobrodružné výpravy a změnili se. Vzdali jsme se svých starých nadějí a snů a našli si nové, které jsme považovali za lepší. Nikdy nás nenapadlo, jak málo stačí k tomu, aby se všechny naše společné sny roztříštily na kusy.

Letos bys maturoval, brácho. Jel bys s kamarády procestovat svět. A pak bys nastoupil na svou vysněnou vysokou, kterou jsi měl vybranou snad už od prváku.

Místo toho jsi pryč. Opustil jsi nás naprosto nečekaně bez jediného slůvka na rozloučenou. Zmizel jsi z našich životů a vydal ses po vlastní cestě, která tě zavedla někam daleko od nás.

Tvá červená motorka stále stojí v naší garáži. Když se na ni podívám z určitého úhlu, vypadá téměř nová a nepoužitá. Jako by sis ji tady jen odložil a měl v plánu se pro ni zase vrátit. Stačí však jediný bližší pohled a nikdo nemůže přehlédnout velkou promáčklinu, která hyzdí její levý bok. Nikdo z nás nemá to srdce ji vyhodit.

Dneska jsem se po dlouhé době vydala ven a mé kroky mě jakousi zvláštní náhodou zavedly opět k řece. Stála jsem na jejím břehu a pozorovala mohutný říční proud, který se valil přes kameny a strhával s sebou vše, co mu stálo v cestě.

Na stejném místě jako dnes jsem stávala i jako osmiletá a stejně jako teď jsem si fascinovaně prohlížela vodní hladinu. Tehdy jsem tohle zákoutí považovala za naše království, jehož tajuplná krása zůstávala ostatním skrytá. Společně jsme si zde vytvořili barevný svět, kam jsme se vydávali pokaždé, když nám ten skutečný připadal příliš šedý a fádní.

Teď už to pro mě nebyl ráj ani tajemná říše, ale přesto jsem si zde připadala šťastná. Nadšené vzrušení a touhu po dobrodružství nahradil pocit klidu a bezpečí, který mě

příjemně zahřál u srdce. Všechny mé problémy, smutky a starosti odplouvaly společně s vodním proudem a mizely kdesi v nenávratnu.

Když jsem tam tak postávala a vydechovala bílé obláčky páry, zabloudila jsem očima na protější břeh. Zdál se tak blízko, a přesto tak neskutečně daleko. Vzpomněla jsem si, jak jsi mi jako malý povídal, že se tam jednou jako ten starší z nás vydáš na průzkumnou výpravu, abys zjistil, jestli je to pro mě bezpečné.

Nikdy mě nenapadlo, že se na druhé straně ocitneš tak brzy. Bylo ti přece pouhých osmnáct a měl jsi ještě celý život před sebou. Přesto jsi přešel řeku a zmizel kdesi na druhé straně a nás jsi zanechal zde na opačném břehu.

Jsme zde uvěznění, dokud nenadejde náš čas. Nemůžeme jít za tebou, protože je pro nás ještě příliš brzy. Stále ale můžeme mít naději. Věřit, že jsi nezmizel kdesi v nenávratnu, ale že na nás někde na druhém břehu řeky čekáš.

A že se tam jednou opět setkáme.

S láskou

Marie

25. 7. 1980

Květinářství

Milý Jendo,

je to zvláštní pocit vrátit se domů. Konečně si připadám zase úplná. Jako bych tady našla poslední část svého srdce. Tu, která vždy patřila do tohoto malého města, kde tiše zpívá řeka a vzduch voní po květinách.

Byla jsem dlouho pryč. Snažila jsem se poznat svět a porozumět mu. Doufala jsem, že mimo domov přijdu na jiné myšlenky a přenesu se přes to, co se ti stalo, jenomže na takové věci se nedá jen tak zapomenout. Přesto však mohu říct, že jsem se od té doby změnila. Už nejsem ta stejná šestnáctiletá holka, která ti psala první dopis. Nemohu zhodnotit, jestli jsem moudřejší či dospělejší, ale cítím, že jsem jiná. Viděla jsem kus světa a to člověka změnil.

Tohle malé městečko, které jsem vždy považovala za svůj bezpečný vesmír, mi náhle připadá podivně malé. Nejspíš proto, že ono na rozdíl ode mě zůstalo nezměněné. I řeka stále šumí a bublá stejně hlasitě a živě jako kdysi. Sluneční paprsky kreslí na vodní hladinu zlaté ornamenty a malé vlnky něžně laskají okolní břehy. Chodím sem nyní celkem často.

Vzpomínám na naše společné chvíle, jež jsme zde jako děti strávili. Vzpomínám, jak jsme si spolu hrávali u břehů řeky a do jejích vln jsme pouštěli maličké papírové loďky.

Pamatuješ si ještě na místní květinářství? Vždycky, když jsme ho míjeli po cestě do školy, vznášela se kolem něj omamně sladká vůně květin. Ty jsi na to nadával, ale já to milovala. Snila jsem o tom, že jednou budu v tomto květinářství pracovat a to se mi nyní částečně splnilo.

Chodím sem každý den na letní brigádu. Zrovna nyní, když ti píšu tento dopis, stojím za pultem a snažím se popsaný list schovat za nedokončenou kytici slunečnic. Každou chvíli mi oči zabloudí k hodinám a já se nemůžu dočkat, až skončím.

Není to proto, že by mě to tu nebavilo. Zdejší práce mě překvapivě naplňuje a uklidňuje. Nejspíš proto, že květiny jsou mnohem trpělivější a vděčnější než lidé.

Těším se, až půjdu domů ani ne tak kvůli volnému večeru, ale spíš kvůli samotné cestě. Každý den potkávám na okraji náměstí mladého houslistu, jenž hraje na staré housle překrásnou melodii. U nohou mu leží otevřený futrál, do kterého mu lidé hází třpytivé mince. Myslím ale, že nehraje kvůli penězům, ale spíš proto, že se svou hudbou snaží něco vyjádřit. Těch pár drobáků by mu za tu námahu určitě nestálo.

Nevím, jestli mě více fascinuje jeho hudba či lehký úsměv, jež se mu zrcadlí na rtech a vzdouvá ve mně vlnu radosti, díky které se usmívám nejen navenek, ale i uvnitř.

Asi jsem se dočista pobláznila, bráško.

S láskou

Marie

5. 5. 1984

Dům na náměstí

Milý Jendo,

pamatuješ si ještě, jak jsem ti psala o houslistovi? Teď už vím, jak se jmenuje i co se svou hudbou snaží vyjádřit. A vím o něm i mnoho dalších věcí. Občas mám pocit, že ho znám tak dobře jako nikdo jiný, ale pak mě něčím naprosto odrovná a já si uvědomím, že jsem poznala pouze zlomek z mnoha odstínů jeho barevné osobnosti.

Už přes půl roku jsem vdaná, bráško. S houslistou, tedy měla bych říci spíš s Tadeášem, jsme se dali dohromady na konci toho léta, kdy jsem pracovala v květinářství. Od té doby to

s námi bylo trochu jako jízda na horské dráze. Nespočetněkrát jsme se nepohodli a rozešli ve zlém a nespočetněkrát jsme se k sobě zase vrátili. Jako by nás k sobě táhla jakási neviditelná síla řízená něčím nadpozemským.

Mrzí mě, že jsi na naší svatbě nemohl být, bráško. Víím, že bys seděl úplně vepředu a povzbudivě by ses na mě usmíval po celou dobu obřadu. Tvůj úsměv mě dokázal vždycky uklidnit. Vzbuzoval ve mě pocit jistoty a bezpečí, protože jsem věděla, že jako starší brácha mě vždycky ochráníš.

I já sama teď cítím nutkavou potřebu opatrovat a chránit maličké děťátko, jež nosím v sobě. Bude to holčička, bráško, a už brzy spatří světlo světa. S Tadeášem jsme se rozhodli, že jí dáme jméno Anna. Tolik se těším, až ji poprvé spatřím a budu ji moct držet v náručí, ale zároveň se o ni tolik bojím. Děsím se okamžiku, kdy už ji nedokážu ochránit před nástrahami a bolestí života. Tento strach ale nejspíš zakouší dříve či později každá matka.

Asi by tě zajímalo, co dělá řeka, ale musím tě zklamat. Od své svatby jsem tam nebyla. Už nežiji v našem rodném domě, z jehož okna se dalo dohlédnout na vodní hladinu, jež prosvítala mezi stromy. S Tadeášem jsme se přestěhovali do vedlejšího města a bydlíme kousek od náměstí. Pod naším oknem už nezpívá řeka ani nešumí stromy. Místo toho tu slyším lidské hlasy a vrčení motorů. Kupodivu ale nemůžu říct, že by mi to vadilo. Na tento nový život jsem si zvykla poměrně snadno.

Vím dobře, že jizvy na mém srdci se nikdy zcela nezahojí. Některé ztráty a bolesti si s sebou ponesu už navždy. Poprvé se ale nemusím vracet k dávným vzpomínkám ani svůj zrak obracet k budoucnosti, abych se cítila šťastná. Alespoň na kratičkou chvíli mohu zapomenout a žít přítomností.

Nejspíš právě proto teď nechodím k řece. Až příliš dobře mi připomíná minulost a já pak vidím všechna její slunná místa i temné stíny. Víím, že přijde čas, kdy se něco ošklivě pokazí a pak k ní opět zavítám a nechám ji, aby mě konejšila svou písní. Celým svým srdcem ale doufám, že to bude až za dlouho.

S láskou

Marie

10. 11. 1996

U řeky

Milý Jendo,

je to už dlouhá doba, co jsem ti psala poslední dopis. Má malá Anna letos oslavila dvanácté narozeniny a já jsem si snad poprvé uvědomila, jak moc mi vyrostla. Když se směje, krčí nos úplně stejně, jako jsi to vždycky dělal ty. Vy dva byste si určitě padli do oka.

Co se týče mého manžela, tak ten včera odjel na služební cestu. Nerozešli jsme se v dobrém. Poslední dobou se často hádáme. Oba máme rozdílné představy a ani jeden z nás se jich nechce vzdát. Vždycky jsem si myslela, že ty jsi byl z nás dvou ten tvrdohlavý. Teď vidím, že jsem paličatá úplně stejně. A Tadeáš zrovna tak.

Tento týden jsem doma sama, protože Anna odjela se svou novou třídou na adaptační kurz. Z celého srdce jsem ráda, že neslyšela naši včerejší hádku. Většinou se kvůli ní snažíme naše neshody skrývat. Pokaždé, když začneme zvyšovat hlasy, odejde Tadeáš nahoru a z ložnice se pak celé hodiny ozývají housle. Já většinou sedím v kuchyni u okna a snažím se zabránit slzám, aby mi vytryskly z očí. Nechci, aby mě Anna viděla brečet.

Včera to bylo horší než obvykle a skončilo to tím, že Tadeáš práskl dveřmi a odešel. Když jsem viděla, jak nasedá do auta a odjíždí, sevřelo se mi srdce úzkostí. Najednou jsem se cítila tak opuštěná!

Právě proto teď sedím u řeky a nechávám ji, aby svou písni pohladila mé bolavé srdce. Jenže ani ona už není taková, jakou jsem si ji pamatovala. Z křišťálově čisté vody se stal kalný pramínek, který líně protéká středem říčního koryta. Sucho minulého léta si vybralo svou daň. Snad poprvé se při pohledu na řeku necítím šťastná. Pocit zoufalství a samoty v mém srdci pomalu nahrazuje vzdor. Řeka sama sebe zachránit nemůže, ale já ano.

Tadeáš mi sice opravdu ublížil, ale teď už vím, že si svůj život nedokážu představit bez něj. Kdybych o něj přišla, ztratila bych zároveň i část sebe. Začnu tím, že se s ním usmířím.

S láskou

Marie

14. 10. 2006

Annin dům

Milý Jendo,

sedím u Anny v pracovně a píši svůj první a pravděpodobně i poslední email v životě. Když jsem totiž svou dceru požádala o dopisní obálku, nemohla žádnou najít. Tak mě místo toho posadila za svůj počítač a zřídila mi email. Radši jsem se jí nesvěřovala, komu mám v plánu psát. Víím, že by mi věnovala starostlivý pohled a ustaraně by pronesla něco v tom smyslu, že bych měla nechat minulost minulostí.

Nechci jí přidělovat další starosti. Už tak je to teď pro nás všechny náročné období. Před nedávnem mi totiž lékaři sdělili, že jsem nemocná. Je to jedna z těch nemocí, kterých se člověk jen tak nezbaví. Uvelebí se uvnitř vás a ani trochu se jim nechce pryč. Kupodivu však nejsem ani zpola tak otřesená, jak jsem čekala. Annu to vzalo víc než mě. Brečela, když jsem jí to řekla. Tadeáš mě zase naopak objal a slíbil mi, že společně to zvládneme. Čekala jsem, že nás má nemoc rozdělit, ale místo toho jsme se opět sblížili.

Včera jsme se dokonce všichni tři vydali k řece. Bylo to poprvé, co jsem je tam vzala. Připadalo mi, že bych je měla konečně zavést na místo, o kterém jsem jim tolikrát před tím vyprávěla. Doufala jsem, že stejně jako já uvidí jeho křehké kouzlo, ale má přání nebyla vyslyšena. Necháпали, jak pro mě může být ta obyčejná řeka tak důležitá. Sice to neřekli nahlas, ale vyčetla jsem to z jejich obličejů a rozpačitých úsměvů. Víím, že se mnou šli hlavně proto, aby mi udělali radost.

Od té doby, co jsem tu byla naposledy, voda ještě více klesla. Z divoké, nezkrotné řeky se stal tenký pramínek kalné vody, který si opatrně klestí cestu mezi zablácenými kameny. Myslím, že to nebude trvat dlouho a řeka dočista vyschne. Kdesi v srdci tuším, že až ten okamžik nastane, můj život se vytratí společně s ní.

S láskou

Marie

3. 1. 2019

Hospic

Milý Jendo,

dnes v noci se mi zdálo o řece. Ne o té, která pomalu vysychá a umírá, ale o té, kterou si pamatuji z našeho dětství. Stála jsem bosá na jejím břehu a pod chodidly jsem cítila jehličí a trsy měkké trávy. Opět jsem byla malou holčičkou toužebně pohlížející na druhou stranu, kam jí bylo zakázáno chodit.

Mezi stromy se náhle něco mihlo a poté jsi z lesa vyšel ty. Díval ses na mě z protějšího břehu a tvé rty se usmívaly. Ten úsměv byl přesně takový jako v mých vzpomínkách. Široký a upřímný.

Pak jsi natáhl ruku směrem ke mně. Chtěla jsem se jí chytit, jenže ať jsem se snažila sebevíc, tvá dlaň byla stále příliš daleko. Byl jsi mi tak blízko, ale přesto jsem se tě nemohla dotknout. Oči se mi začaly zalévat slzami bezmoci a okolní svět se měnil v rozmazanou šmouhu. Tvůj hlas mi však dodal novou naději. Brzy se setkáme, šeptal jsi a pak jsi zmizel mezi stromy.

Nepochybně to znamenalo, že už brzy umřu. Nepřekvapilo mě to. Léčba nezabírá a každým dnem mi ubývají síly. Už nedokážu ani vstát z postele, takže celé dny jen ležím a přemítám. Často tu se mnou bývá Anna. Nosí mi čerstvé květiny a povídá, co je nového v jejím životě. Když slyším, jak je šťastná, usmívám se s ní a z celého srdce jí to přeji.

Tadeáš za mnou chodí jen zřídka. Nejprve jsem mu to tiše vyčítala a bála jsem se, že jeho láska ke mně ochladla. Víc jsem se mýlit nemohla. Před týdnem se za mnou po dlouhé době zase stavil. Přinesl mi malý hladký kamínek, který vylovil na dně řeky. Tak mohu mít stále pocit, že je tu má říčka se mnou. Vtiskl mi ho do dlaně tak opatrně, jako by se bál, že mi silnějším dotykem ublíží. Když jsem ten oblázek držela poprvé v ruce a zavřela jsem oči, zdálo se mi, že slyším opět zpívat řeku. Bylo to, jako vrátit se domů.

Tadeáš se se mnou snažil mluvit, ale jeho slova byly jen prázdné fráze, které lidé používají, když neví co říct. Jeho oči plné bolesti toho prozradily mnohem víc. Jako kdyby se v nich odrážela otázka: Kolik nám ještě zbývá času?

Když mi poprvé řekli, že jsem nemocná, slíbil mi, že se mnou bude bojovat až do konce. Tehdy samozřejmě pevně věřil, že se uzdravím. Vůbec si nepřipouštěl, že by to mohlo dopadnout jinak. Až do poslední chvíle neztrácel naději, že z tohoto boje vyjdeme jako vítězové.

Nedokážu se na něj zlobit, bráško. Musí to pro něj být strašně těžké sledovat, jak se mu ztrácím před očima. Musí to být hrozné sem pokaždé přijít s vědomím, že by to mohl být poslední okamžik, kdy mě uvidí naživu.

Když jsi umřel ty, byl jsi pryč okamžitě. Zmizel jsi v nenávratnu a ani jsi mi nestihl říct poslední sbohem. Já naopak slábnu a umírám pomalu jako usychající květiny, které má Anna ve svém bytě a nestíhá je zalévat.

Tuším, že řeka musí být touto dobou už téměř vyschlá. Tadeáš mi o tom nic neříkal a já se bála zeptat, protože jsem si ji chtěla uchovat v paměti takovou, jakou jsem ji znala. Krásnou, divokou a nezkrotnou.

Živou vodu mého života.

S věčnou láskou

Marie

Milá Anno,

maminka dnes ráno opustila svoje tělo. Bohužel jsem se s ní nestihl rozloučit, ale myslím, že všechno důležité už jsme si stihli říct. Její věci jsem zatím neprobíral a myslím, že na to budeš vhodnější ty. Na nočním stolku ležel bílý kámen z řeky, který jsem jí nedávno přinesl. Věděl jsem, že má k té řece zvláštní vztah. Raději jsem jí neříkal nic o tom, jak zuboženě teď vypadá. Připadalo mi, že jejich osudy jsou jakýmsi zvláštním způsobem propojeny. Snad tomu věřila i ona.

A tak jsem ten kámen vzal a vrátil jsem ho zpátky tam, kam patří. Hodil jsem ho do vody a při tom jsem se modlil za naději pro nás, pro mámu i pro naši řeku...

Táta